

UILENBALLEN IN HET TWISKE

Nico Jonker

Uilen in het Twiske

Het recreatiegebied het Twiske ligt op de grens van de Zaanstreek en Waterland. Ingeklemd tussen de lintbebouwing van Oostzaan, Landsmeer en Den IJp en de waterrijke veenweiderreservaten van het IJper- en Oostzanerveld.

In het Twiske komen twee soorten uilen voor: Kerk- en Ransuil. De Kerkuil zag kans om twee jaar achtereenvolgens in het gebied een broedsel succesvol groot te brengen. In totaal vlogen er zeven jongen uit. Die jongen zwerven in de omgeving rond. Zo zat er één een tijd lang in een loods in Landsmeer, in het randgebied van het Twiske, op ongeveer een kilometer afstand van het ouderlijk nest.

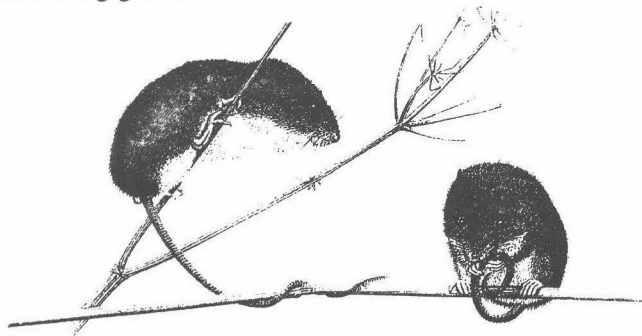
Ransuilen roesten vooral in de winter in het Twiske. Het gaat om vier tot zes exemplaren in een beplanting. Deze roestplaats ligt ongeveer twee kilometer van het Kerkuilennest.

Braakballenonderzoek

In het najaar van 1992 zijn van de kerk- en de Ransuilen braakballen verzameld. De deelnemers aan de nozos-avond (Noordhollandse Zoogdieren Studiegroep) in Amsterdam, waaronder ook veel leden van de VWG Amsterdam, plozen de Kerkuilenballen uit Landsmeer. Op de nozos-avond in Wormer ploos men Kerkuilenballen uit het Twiske. Inge Riemens, Desire Hof en ondergetekende analyseerden de Ransuilenballen.

De resultaten van al dit gepluis staan in tabel 1.

Als we deze resultaten vergelijken blijken de verschillen tussen de uilenmenu's erg groot.

Dwergmuis

Tabel 1. Het aantal prooidieren in drie verschillende partijen braakballen uit de winter van 1992-93.

	Landsmeer Kerkuil	Twiske Kerkuil	Twiske Ransuil
Bosspitsmuis	43	59	
Huisspitsmuis	98	41	
Veldmuis	15	10	56
Noordse woelmuis	2	8	60
Dwergmuis	6	2	10
Bosmuis	2	115	
Huismuis			3
Vogel		1	3
Totaal	166	124	148

De Kerkuil uit Landsmeer

Allereerst de Kerkuil in Landsmeer. Die heeft een erg eenzijdig menu. Maar liefst 60% bestaat uit Huisspitsmuizen. Dat betekent dat deze uil zijn kostje bij elkaar scharrelt rond de bebouwing van Landsmeer. Want die lintbebouwing met huizen, schuurtjes, erven en rommelige plaatsen vormen het geliefde Huisspitsmuizenmilieu. Het hoge vangstpercentage is op zich al een interessant gegeven, want het was niet bekend dat de deze nieuwkomer in deze regio in zulke grote aantallen voorkomt. Als je Atlas van de Nederlandse zoogdieren bekijkt dan zie dat de Huisspitsmuis uit dit gebied nog helemaal niet bekend was. Gezien het zeer kleine aandeel van Dwerg- en Veldmuizen en Noordse woelmuizen op de menulijst lijkt het erop dat deze Kerkuil vrijwel niet buiten de bebouwing fourageert. Al deze soorten komen wel in de directe omgeving van de bebouwing voor (med. R. Leguyt)

De Kerkuilen uit het Twiske

De Kerkuilen in het Twiske weten een meer gevarieerd menu samen te stellen. Hiervan worden vooral Bosspitsmuizen het slachtoffer. Ze pakken ook wat vaker een Noordse woel of een Veldmuis. Echter ook bij deze uilen is het aandeel Huisspitsmuizen erg groot. Het lijkt mij niet waarschijnlijk dat ze die in het Twiske zelf vangen. Daar is immers weinig bebouwing. Het lijkt veel aannemelijker dat deze Kerkuilen naar Landsmeer of Oostzaan vliegen, en daar hun maal aanvullen met Huisspitsmuizen. Het lijkt er in ieder geval op dat ze graag een stuk

vliegen om elders Huisspitsmuizen te vangen, ook als er in dat gebied veel woelmuizen leven. Blijkbaar zijn ze gek op Huisspitsen.

De Ransuilen uit het Twiske

De Ransuilen kennen een heel ander menu. Dat bestaat voor 80% uit woelmuizen, bijna gelijk verdeeld over de Noordse woelmuis en de Veldmuis. Spitsmuizen ontbreken geheel. Ze vullen het maal aan met Bos- en Dwergmuizen, maar daarin verschillen ze niet van de Kerkuilen. Ik denk dat ze de Veldmuizen vooral in de droge graslanden en langs de dijken van het Twiske vangen en de Noordse woelen vooral in het aangrenzende waterrijke veenweidegebied. Maar met Ransuilen weet je het natuurlijk nooit, omdat ze kilometers lange voedselvluchten kunnen maken. Het is natuurlijk altijd prettig om te weten dat de noordse woelmuis in deze omgeving nog in grote aantallen voorkomt.

Conclusies

- * De Kerk- en Ransuilen hebben een geheel verschillend menu en het lijkt erop dat ze elkaar wat betreft voedsel niet beconcurreren.
- * De lintbebouwing van Landsmeer lijkt een optimaal voedselbiotoop voor Kerkuilen
- * De Noordse woelmuis komt zeker in de omgeving van het Twiske (nog?) in groot aantal voor.
- * Voor het beschermingsproject van de Kerkuilen zou het heel nuttig zijn om te weten waar die Huisspitsmuizen nu precies voorkomen.
- * Van de Noordse woelmuis zou het heel leuk zijn om door vangsten vast te stellen of deze soort in het Twiske voorkomt.

Dan nog een dilemma. We zijn allemaal erg begaan met het lot van de Noordse woelmuis. Wat moeten we dan met een groepje Ransuilen die in één winter honderden van deze zeldzame en bedreigde diertjes opeten.

Slot

Braakballen pluizen is leuk werk. Met dit onderzoekje wil ik laten zien dat je er ook interessante gegevens boven water mee kan halen. Niet alleen over de verspreiding van muizen, maar ook belangrijke aanwijzingen voor de bescherming van de Kerkuilen.

In de toekomst gaan we rond het Twiske door met het onderzoeken. De Kerkuilen braakballen worden iedere maand verzameld en ook zo

geanalyseerd. Op die manier ontstaat een mooie tijdreeks over de prooidierkeuze van de Kerkuilen in de loop van het seizoen. Aan de hand van de Ransuilenballen willen we achterhalen wat goede en wat slechte Veldmuisjaren zijn. Op de stand van de Veldmuizenpopulatie reageren immers erg veel (roof)dieren. Dat is dus een belangrijk gegeven om veel populatieontwikkelingen bij bedreigde dieren te verklaren (hermelijn, wezel, uilen, torenvalken, maar ook indirecte zaken zoals predatie op weidevogels).

Door op deze manier te gaan pluizen kun je heel interessant onderzoek doen met behulp van braakballen. Denk eens na of je ook bij jou in de omgeving zo'n soort onderzoek kan beginnen. Als je mee wilt doen is het nodig om dit jaar nog de roestplaats goed leeg te rapen om volgende jaar met een schone lei te beginnen. En dan is het een zaak van volhouden en stug door pluizen.

Ook zal de komende winter de NOZOS in samenwerking met de VWGA een pluisavond organiseren. Meer daarover in de komende Gierzwaluw.

Nico Jonker
Sportstraat 3 I
1076 TN Amsterdam

